

UMS
UNIVERSITI MALAYSIA SABAH

**PERSIDANGAN
PEMBANGUNAN
ORANG ASAL BORNEO**

**PPOAB
2024**

**23-24 Mei
2024
Perpustakaan
UMS**

***"Ke arah Masyarakat MADANI
dan Pembangunan Lestari"***

**A
B
S
T
R
A
K**

DIANJURKAN OLEH:

B o r I I S
Borneo Institute for Indigenous Studies (BorIIS)

SENARAI KANDUNGAN

BIL.	TAJUK KERTAS KERJA DAN NAMA PEMBENTANG	MUKA SURAT
SUB-TEMA: PEMBANGUNAN DAN PERUBAHAN SOSIAL ORANG ASAL (1)		
1.	KEPIMPINAN EKONOMI DAN PEMBANGUNAN EKONOMI: BEBERAPA PERSOALAN ASAS <i>Prof. Madya Dr. Mohd. Noor Mat Yazid [UMS]</i>	6
2.	ETHNOGRAPHY OF THE URBAN SEA BAJAU: DISPLACEMENT AND SURVIVAL <i>Jamal Gabir [UCSF]</i>	7
3.	THE CONCEPT “NCRS-I” AND IT’S IMPACT ON SAMA DILAUT (BAJAU LAUT) DALAM KANCAH PEMBANGUNAN DI SABAH <i>Prof. Madya Dr. Gusni B Saat [UCSF]</i>	8
4.	CABARAN PEMBANGUNAN INAP DESA DI PULAU BANGGI: SATU ANALISIS OBSERVASI <i>Juliana Jun Aloy [UMS]</i>	9
SUB-TEMA: KELESTARIAN DAN PENDIDIKAN ORANG ASAL		
5.	PERTANIAN BERKELANJUTAN DI LAHAN PASANG SURUT: TRADISI MASYARAKAT MUARA BARITO, KALIMANTAN <i>Dr. Wasita [BRIN - Indonesia]</i>	10
6.	THE IMPORTANCE OF ENVIRONMENTAL EDUCATION ON RIVER CONSERVATION AMONG RIVERSIDE COMMUNITIES <i>Prof. Madya. Dr. Christina Andin [UMS]</i>	11
7.	PENILAIAN PSIKOMETRIK INSTRUMEN TOLERANSI DAN HUBUNGAN HARMONI ANTARA ETNIK DI SABAH <i>Prof. Madya Dr. Muhammad Idris Bullare @ Bahari [UMS]</i>	12
8.	INVESTIGATING THE KNOWLEDGE GAP IN BIODIVERSITY CONSERVATION AMONG ORANG ULU IN GUNUNG MULU NATIONAL PARK, SARAWAK, MALAYSIA <i>Dr. Mohamad Syahrul Nizam Bin Ibrahim [UMS]</i>	13
SUB-TEMA: BUDAYA DAN WARISAN ORANG ASAL		
9.	AESTHETIC VALUES ON MOTIFS OF SIRUNG (HEAD COVER) NELITANG (CHINESE FLOWERS) TRADITIONAL HANDICRAFT BY DUSUN MINOKOK ETHNIC GROUP IN KENINGAU, SABAH <i>Dr. Mohammad Nasrun Bin Abdullah [UCSF]</i>	14
10.	HEALERS IN THE SHADOWS: THE ROLE OF INDIGENOUS WOMEN IN COLONIAL HEALTHCARE SYSTEMS OF BRITISH NORTH BORNEO <i>Prof. Madya Dr. Maureen De Silva [UMS]</i>	15
11.	HUBUNGAN HARMONI ANTARA ETNIK DI SABAH MELALUI PERAYAAN ORANG ASAL: KAJIAN KES PESTA KAAMATAN 2023 <i>Johan Johnes [UMS]</i>	16
12.	FESTIVALS AS VEHICLES FOR THE SUSTAINABILITY AND DEVELOPMENT OF INDIGENOUS CULTURAL HERITAGE IN SABAH <i>Prof. Dr. Jacqueline PughKitingan [UMS]</i>	17

“PERSIDANGAN PEMBANGUNAN ORANG ASAL BORNEO (PPOAB) 2024”
“Ke arah Masyarakat MADANI dan Pembangunan Lestari”

13.	TATACARA ADAT MUKA KUTA PERKAHWINAN ETNIK IBAN <i>Sandra Reta Anak Ajan [UPSI]</i>	18
SUB-TEMA: PEMELIHARAAN BAHASA ORANG ASAL		
14.	KESANTUNAN BERBAHASA KADAZANDUSUN KETIKA PENSYARAH BERSOSIAL DENGAN PELAJAR IPGM <i>Vurisiah Dadong [UMS]</i>	19
15.	MAKNA IMPLISIT LIRIK LAGU RAKYAT TUNTURA BERDASARKAN TEORI RELEVANS <i>Dr. Rosliah Kiting [UPSI]</i>	20
16.	LINGUISTIC DIVERSITY: A KEY INGREDIENT IN ENHANCING INTERETHNIC HARMONY IN SABAH <i>Prof. Madya Dr. Jeannet Stephen [UMS]</i>	21
17.	PERBANDINGAN PERIBAHASA DUSUN - MELAYU: TERSIRAT DAN TERSURAT <i>Philiadiran Philip [UMS]</i>	22
SUB-TEMA: KEPENTINGAN PEMETAAN BAHASA ORANG ASAL		
18.	RANCANGAN TELEVISYEN TEMPATAN DAN CABARAN REPRESENTASI IDENTITI BUDAYA BELIA KADAZAN-DUSUN DI SABAH <i>Dr. Cyril Modili [UMS]</i>	23
19.	PERBANDINGAN BINAAN AYAT MUDAH MELAYU DAN DUSUN: PERSAMAAN DAN PERBEZAAN STRUKTUR AYAT <i>Prof. Madya Dr. Mohd Nor Azan bin Abdullah [UMS]</i>	24
20.	KEKAYAAN LEKSIKAL DAN KECANGGIHAN STRUKTURAL BAHASABAHASA ORANG ASAL: IMPLIKASI KEPADA PENDIDIKAN BAHASA ETNIK <i>Prof. Madya Dr. Jeannet Stephen [UMS]</i>	25
21.	PENGUNAAN SISTEM MAKLUMAT GEOGRAFI (GIS) DALAM PEMETAAN DAN ANALISIS TABURAN DIALEK BAHASA: PENILAIAN SOROTAN LITERATUR <i>Dr. Norita Anak Jubit [UMS]</i>	26
SUB-TEMA: CABARAN IDENTITI ORANG ASAL		
22.	TRANSFORMASI PEMVISUALAN WARISAN LISAN MURUT DALAM MASYARAKAT MADANI: MENJELAJAH CABARAN DAN PELUANG PELESTARIAN <i>Dr. Jacqueline Karimon [USM]</i>	27
23.	KONFLIK ANTARABANGSA DAN MAJLIS KESELAMATAN (SECURITY COUNCIL) PBB: KENAPA GAGAL? <i>Prof. Madya Dr. Mohd. Noor Mat Yazid [UMS]</i>	28
24.	PEMBANGUNAN MODAL INSAN DI SABAH: CABARAN PENDIDIKAN TINGGI MASYARAKAT BUMIPUTERA <i>Farzanna Yashera Abdulla [UCSF]</i>	29
25.	PELBAGAI KONFLIK ANTARA ETNIK: PENEMUAN DARIPADA PELBAGAI SUMBER <i>Johan Johnes [UMS]</i>	30

“PERSIDANGAN PEMBANGUNAN ORANG ASAL BORNEO (PPOAB) 2024”
“Ke arah Masyarakat MADANI dan Pembangunan Lestari”

SUB-TEMA: CABARAN IDENTITI ORANG ASAL		
26.	MINIATUR BALANGA REPRESENTASI STATUS SOSIAL MASYARAKAT NGAJU DI KALIMANTAN <i>Sunarningsih, M.A. [BRIN - Indonesia]</i>	31
27.	PENGARUH ALAM DAN KEPERCAYAAN DALAM MUZIK GABAG MASYARAKAT ORANG ASLI SUKU KAUM TEMIAR DI KELANTAN <i>Dr. Sahar Sa'di Bin Hashim [UNISZA]</i>	32
28.	ENSERA AYOR SEBAGAI CERMINAN KEBIJAKSANAAN MASYARAKAT IBAN BERKAITAN ETNOSENTRISME DALAM MENDEPANI ERA TEKNOLOGI <i>Dr. Wan Roshazli binti Wan Razali [USM]</i>	33
29.	SIGNIFIKAN TARIAN PINAKANG DALAM SOSIAL MASYARAKAT KIMARAGANG <i>Nordiana N. Molinka [Muzium Sabah]</i>	34
30.	ASAL USUL DAN FUNGSI PERSEMBAHAN TARIAN SAYAU MOGINUM ETNIK DUSUN TATANA <i>Patricia Jipoh [UMS]</i>	35
SUB-TEMA: KEARIFAN TEMPATAN ORANG ASAL		
31.	OLA NUA: CULTURAL REPRODUCTION OF LAMALERA FISHERMAN IN EAST NUSA TENGGARA <i>Dr., Ninawati Syahrul, Mpd. [National Research And Innovation Agency - Indonesia]</i>	36
32.	PEMULIHARAAN ILMU PENGETAHUAN TRADISIONAL: KETERANCAMAN LAGU TRADISIONAL DALAM KOMUNITI ORANG ASLI KENSIU <i>Nor Adilah binti Muhamad Nizam [Univerisiti Malaya]</i>	37
33.	THE MYTHOLOGY OF PLANTS FROM PASER INDIGENOUS PEOPLE: EXPRESSION OF THE BELIEFS AND BOTANICAL KNOWLEDGE <i>Derri Ris Riana, S.S., M.Pd. [National Research And Innovation Agency - Indonesia]</i>	38
34.	DID THE LOST OF TRADITIONAL MEDICINE KNOWLEDGE IS HAPPENING? STUDY ON MALAYSIA'S SEMAI, IBAN AND KADAZAN COMMUNITIES <i>Aria Bayu Pangestu B.Mgt MHRM [UM]</i>	39
SUB-TEMA: PEMBANGUNAN DAN PERUBAHAN SOSIAL ORANG ASAL (2)		
35.	REFLECTION OF CULTURE IN TRADITIONAL SPORTS GAMES IN KUTAI KARTANEGARA REGENCY, EAST KALIMANTAN <i>Dr. Suyami, M. Hum. [BRIN - Indonesia]</i>	40
36.	THE ROLE OF SOCIO- DEMOGRAPHICS PROFILE AND WORK-LIFE CONFLICT ON LIFE SATISFACTION AMONG WORKING-CLASS WOMEN IN SABAH, MALAYSIA <i>Elpidia Juli [UMS]</i>	41
SUB-TEMA: SOSIO-EKONOMI ORANG ASAL		
37.	(RE)MEASURING THE SOCIO-ECONOMIC STATUS OF VULNERABLE COMMUNITY IN MALAYSIA <i>Dr. Muhammad Fuad Abdullah [UiTM]</i>	42
38.	KEBERGANTUNGAN MASYARAKAT IBAN NANGA NALU TERHADAP SUMBER HUTAN DI KANOWIT, SARAWAK <i>Camelia Anak Martin [UMS]</i>	43

“PERSIDANGAN PEMBANGUNAN ORANG ASAL BORNEO (PPOAB) 2024”
“Ke arah Masyarakat MADANI dan Pembangunan Lestari”

39.	KONSEP HUBUNGAN HARMONI ANTARA ETNIK: TINJAUAN LITERATUR <i>Johan Johnes [UMS]</i>	44
40.	PUNCA DAN KESAN PERKAHWINAN BAWAH UMUR TERHADAP SOSIOEKONOMI ISI RUMAH DI KAMPUNG KESUAPAN, PULAU GAYA <i>Atira Anissa binti Rosli [UMS]</i>	45
41.	KAJIAN MUALAF DI MALAYSIA: SUATU SOROTAN LITERATUR <i>Hafieza Binti Morshidi [UMS]</i>	46
SUB-TEMA: KUALITI HIDUP ORANG ASAL		
42.	PENGARUH FAKTOR SOSIAL DAN PERLINDUNGAN FIZIKAL, NON FIZIKAL DALAM ISU KEGANASAN RUMAH TANGGA TERHADAP WANITA SUDAH BERKAHWIN DI LEMBAH KLANG, SELANGOR <i>Meza Anak Mendau [UMS]</i>	47
43.	AMALAN PENGURUSAN SUMBER MANUSIA DAN PRESTASI KERJA DALAM SEKTOR PERHOTELAN <i>Abdul Rahman bin Amir [UMS]</i>	48
44.	ISU-ISU KESELAMATAN SURAU PASARAYA TERPILIH ZON BANDAR SELAMAT DI SABAH <i>Dr. Nor-Ina Kanyo [UMS]</i>	49
45.	PENGARUH UNDANG- UNDANG ADAT DALAM MEWUJUDKAN HUBUNGAN HARMONI ANTARA ETNIK DI SABAH <i>Prof. Dr. Rosazman Hussin [UMS]</i>	50
SUB-TEMA: PEMBANGUNAN PELANCONGAN ORANG ASAL		
46.	MAKANAN TRADISI ETNIK BAJAU LAUT SEBAGAI POTENSI PELANCONGAN BUDAYA DI SABAH <i>Aisah Hossin [UCSF]</i>	51
47.	THE IMPORTANCE OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT BY COMMUNITY FOR CULTURAL SUSTAINABILITY <i>Dg Nur Fairuzzimah binti Ag Samara @ Abd Latip [UMS]</i>	52
48.	PENGLIBATAN KOMUNITI DALAM PROGRAM HOMESTAY BERASASKAN EKOPELANCONGAN KAJIAN KES KAMPUNG PINAGON BARU, ULU KULU, TUARAN, SABAH <i>Siti Rahmah binti Galib [UMS]</i>	53
49.	DAYA TAMPUNG SOSIAL DALAM PELANCONGAN DI TAMAN LAUT TUNKU ABDUL RAHMAN: KAJIAN KES, PULAU MANUKAN, SABAH <i>Mohamad Pirdaus [UMS]</i>	54
SUB-TEMA: PEMBANGUNAN KOMUNITI ORANG ASAL		
50.	FOSTERING SOCIAL LEARNING: EMPOWERING EDUCATION AS A HUMAN RIGHT <i>Dr. Maine Suadik [UMS]</i>	55
51.	LABELS AND IDENTITY-MAKING AMONG INDIGENOUS PEOPLE IN SABAH: MOMOGUN VS KADAZANDUSUN <i>Dr. Trixie M Tangit [UMS]</i>	56
52.	BUILDING A SOCIAL RESILIENCE IN RESPONSE TO COVID-19 PANDEMIC: CASE STUDIES FROM SABAH, MALAYSIA <i>Dr. Sayed Uddin [UMS]</i>	57

“PERSIDANGAN PEMBANGUNAN ORANG ASAL BORNEO (PPOAB) 2024”
“Ke arah Masyarakat MADANI dan Pembangunan Lestari”

53.	HUBUNGAN HARMONI ANTARA ETNIK DI SABAH MELALUI TAMU: ANTARA MITOS DAN REALITI <i>Prof. Madya Dr. Jalihah Md Shah [UMS]</i>	58
54.	PO-NGUNGULIN: PEMELIHARA KEARIFAN KELAHIRAN DALAM KALANGAN ETNIK MOLBOG, PULAU BANGGI, KUDAT <i>Dr. Pauline Yong Pau Lin [UMS]</i>	59

PENGGUNAAN SISTEM MAKLUMAT GEOGRAFI (GIS) DALAM PEMETAAN DAN ANALISIS TABURAN DIALEK BAHASA: PENILAIAN SOROTAN LITERATUR

Norita Jubit¹, Tarmiji Masron², Azizul Ahmad², Jeannet Stephen¹ & Nor-Ina Kanyo¹

¹Borneo Institute for Indigenous Studies (BorIIS), Universiti Malaysia Sabah, 88400 Kota Kinabalu, Sabah, Malaysia

²Centre for Spatially Integrated Digital Humanities (CSIDH), Faculty of Social Science and Humanities (FSSH), Universiti Malaysia Sarawak (UNIMAS)

Email: noritajubit90@gmail.com

Abstrak

Sistem Maklumat Geografi (GIS) dalam linguistik ialah satu bidang yang menggabungkan analisis ruangan dan data linguistik untuk mengkaji hubungan antara bahasa dan lokasi geografi. Pendekatan ini dapat membantu penyelidik untuk meneroka pengaruh persekitaran fizikal, budaya dan dinamik sosial dalam mempengaruhi taburan bahasa. Justeru, GIS adalah teknologi penting yang dapat menyelesaikan masalah fenomena yang bersifat ruangan. GIS dengan kekuatan rujukan geografinya dapat membantu mengurus jumlah data ruangan yang besar, menjalankan analisis dan menghasilkan paparan kartografi hasil peta. Walaupun GIS telah banyak diaplikasikan dalam pelbagai bidang seperti bidang perubatan, jenayah, populasi, perhutanan, bioteknologi, pengangkutan dan sebagainya namun aplikasi GIS dalam kajian linguistik dan dialek masih terhad dan masih di peringkat awal. Sehingga kini, kajian-tentang aplikasi GIS dalam linguistik di Malaysia khususnya di Sabah dan Sarawak, masih berkurangan dan memerlukan pengkajian memandangkan Sabah dan Sarawak adalah negeri yang mempunyai penduduk berbilang etnik dengan dialek yang pelbagai. Hasil penelitian kajian-kajian lepas kebanyakan mempunyai kelemahan dalam konteks pemilihan saiz sampel. Kebanyakan jumlah sampel tidak ditentukan berdasarkan populasi penduduk dan tidak menggunakan teknik persampelan berstrata. Selain itu, kajian lepas juga tidak mengkaji hubungan ruangan antara dialek dengan topografi secara statistik, sebaliknya hanya menggunakan peta chloropleth.

Kata Kunci: Sistem Maklumat Geografi (GIS), pemetaan, analisis taburan, dialek, sorotan literatur.

***“IF YOU ARE DIFFERENT, BE DIFFERENT
(In a Good Way)”***

www.ums.edu.my/boriis/